

Redactor Diana Crupenschi
Tehnoredactor Constantin Niță
Copertă Gabi Dumitru

LIBRIS

We know
books

RAYMOND
JEAN
Cititoarea

Ediția a II-a

Traducere și postfață de Muguraș Constantinescu

CG COLECȚIA
GLOBUS

Mă prezint. Marie-Constance G., treizeci și patru de ani, căsătorită, fără copii, fără profesie. Ieri, ascultam cum îmi sună vocea. Eram în camera cea mică, albastră, pe care am botezat-o „camera sonoră“. Spuneam niște versuri din Baudelaire care-mi veneau atunci în minte. Găsesc că am o voce mai degrabă plăcută. Dar poți oare să te ascuți pe tine însuși?

Fiindcă veni vorba, acum câteva zile, prietena mea Françoise mi-a spus: Ai o voce minunată, e o prostie să n-o pui în valoare, și tot o prostie e să nu faci nimic, o femeie trebuie neapărat să aibă o ocupație în zilele noastre. Când eram la facultate treceai drept foarte talentată... De ce nu dai un anunț în ziare cu o ofertă de lectură la domiciliu? Françoise este încântătoare, dar are uneori idei ciudate. În ceea ce o privește, ea e mai degrabă cu picioarele pe pământ – e secretară la un avocat și de aceea se gândește bucură pentru alții la lucruri romantice și bizare. Și într-adevăr ar fi bizar să te faci cititoare la domiciliu, în vremea cărților-casetă, ca pe timpul duceselor, țarinelor și al doamnelor de companie. Ba nu, a spus Françoise, absolut deloc, astăzi ar fi altceva, ceva practic și concret: bolnavi, handicapați, bătrâni, pensionari, celibatari. Veselă perspectivă, n-am ce zice. Celibatari, nostim. Dar gândul acesta a lucrat în mine.

Iată-mă la agenție în fața tipului care primește textele pentru mica publicitate. Mestecă un chiștoc stins, sub o mustață stufoasă, cu privirea ațintită spre mine. O privire în gol e greu de trezit. Cu toate acestea, el încearcă. N-ar trebui să vă dau sfaturi, spune el, dar eu în locul dumneavoastră n-aș da un asemenea anunț... zău, nu... mai ales într-un oraș ca al nostru... Îl întreb de ce. Dă din cap, oftează, recitește hârtia mea pe care o răsuțește cu un aer copleșit: „Femeie tânără propune lectură la domiciliu: texte literare, texte documentare, diverse“. Apoi numărul meu de telefon. Veți avea necazuri... O dactilografă, la o masă vecină, se oprește din când în când și-și pulverizează în nări ceva de desfundat nasul. Ne privește pe furiș și probabil că ascultă ce vorbim. El coboară puțin vocea: Credeți-mă pe cuvânt, știu ce spun... Îi răspund sec: Eu vă cer să publicați un anunț, nu să-l comentați. Mă privește fix, fără să scoată o vorbă, apoi îmi explică cum că multe ziare, unele chiar celebre, publică astăzi anunțuri mai mult sau mai puțin echivoce și că al meu ar putea fi înțeles altfel... Începe iar să mestece chiștocul, să dea din cap. Îi spun că anunțul meu n-are nimic echivoc. Dactilografa își desfundă nasul. În acest caz, spune el, ar trebui să tăiem „femeie tânără“... Și ce să punem în loc? Se gândește, se concentrează: Să zicem „persoană“. E rândul meu să fiu surprinsă: Cum adică „persoană“? El are încă hârtia mea în mână, o îndepărtează puțin ca și cum ar vrea să o citească mai bine, chiștocul îi tremură între buze. Da, asta e: „Persoană aptă să citească la domiciliu își oferă serviciile, etc.“. Vedeți, „persoană“ nu se știe de ce sex e!

Destul de uimită, îi răspund că nu s-ar înțelege nimic din anunț, dacă ar fi scris așa încurcat. El tace ofensat, apoi brusc: Bine, dacă insistați, îl vom publica așa, la urma urmelor e treaba dumneavoastră, dar cel puțin nu dați numărul de telefon, mulțumiți-vă cu codul ziarului, ca să mai limitați din dezastru... credeți-mă, mă pricep la chestii dintr-astea, iar oferta pe care o faceți e tare neobișnuită... Întinde hârtia dactilografei, fără să o privească, cu un aer un pic scârbit și îi spune să bată textul în trei exemplare pentru cele trei ziare locale. Apoi ia un calculator și-mi face factura. Semnez un cec, mă ridic și ies. Simt cum privirea îi întârzie pe picioarele mele.

Stau acum în fața „bătrânului meu maestru“, cum m-am obișnuit să-i spun. Nu e bătrân. Dacă are șazeci de ani. Pulover pe gât, haină de tweed, pipă, un aer de câine credincios, privirea vie. Foarte relaxat, dragul de Roland Sora mă primește, s-ar părea, întotdeauna cu plăcere. A fost profesorul meu la Facultatea de Litere, acum cincisprezece ani, și am menținut cu el o relație de prietenie și încredere. Și-a făcut o regulă din a nu se culca niciodată cu studentele lui, așa că nu i-am fost niciodată amantă. Dar s-ar fi putut întâmpla, atracția exista. Vin din când în când să stăm de vorbă, în biroul lui, să-i cer un sfat despre una, despre alta. Dacă sunt mulți studenți care așteaptă în fața biroului, el iese cu mine, mă duce cu mașina și mergem să bem o cafea undeva.

Dacă e liber, mă așez în fața lui în birou.

Cum se întâmplă și azi. Complimentele obișnuite. Îmi spune câteva cuvinte amabile despre tenul meu,

despre cum arăt. Eu remarc cu voce tare că părul lui e tot mai argintiu și că îi stă bine așa. Apoi îi povestesc despre planul meu. Îmi dau seama că acesta îl surprinde, dar nu vrea s-o arate. Totul e posibil, spune el, de ce nu și lectura la domiciliu? Fiindcă ai comis greșeala de neiertat că nu ți-ai terminat studiile de care erai în stare, fiindcă oricum ești fără perspectivă și fără nicio situație, orice te poate scoate din amorțea asta e binevenit. Dar prin anunț la mica publicitate, nu știi, zău...! Îl întreb: Și de ce nu prin anunț la mica publicitate? Își umple pipa, scutură puțin tutunul englezesc, mormăie: Și de ce nu, la urma urmei? Dar nu-și ascunde scepticismul. Se îndoieste că anunțul va avea vreo urmare, că voi primi vreun răspuns. Îi spun că asta vom vedea și că așa vrea să-și spună părerea asupra genului de texte pe care aş putea să le aleg pentru eventualii mei auditori, dacă apare vreunul. El se gândește sau se prefacă că se gândește, trage din pipă, face rotocoale de fum în aer. Mai ales, spune el, să nu ne gândim la texte plictisitoare, la marii autori: fără Proust, fără Robbe-Grillet, fără poezie; ceva ușor care se citește cu plăcere. De exemplu, micii naturaliști. Ceva precis, întâmplări, evenimente, fapte... Întotdeauna a avut păsărica asta cu „micii naturaliști“. Cred că teza lui de doctorat se referea la ei. Îmi amintesc de cursurile frumoase – puțin cam teatrale, dar bine ordonate – pe care le ținea pe tema asta. Îi spun asta și el zâmbește, visează o clipă, în ceața fumului și-a amintirilor. Apoi se ridică brusc, se îndreaptă spre biblioteca așezată în dreapta biroului, spunând: De ce „micii naturaliști“? De ce nu cei mari? De ce nu Maupassant? Nu există ceva mai grozav decât

Maupassant, crede-mă, Marie-Constance, pentru toate vârstele, pentru toate gusturile, pentru toate condițiile, pentru toate țările... pentru ceea ce vrei tu să faci se potrivește de minune... mai ales să nu te complici cu lucruri ambițioase și pretențioase... A luat din raft un Maupassant frumos, o ediție veche cu cotorul brun, răsfoiește, caută. Trebuie să alegem, îmi spune, niște povestiri fantastice, succesul va fi sigur. Și iată-l că se apucă să povestească, în mod curios, începuturile vieții sale de profesor: la un liceu din provincie primise numai clase mici, care-l plictiseau, în timp ce el ardea de nerăbdare să înceapă o carieră universitară, și, ca să mai învioroze orele, petrecea ore întregi citind elevilor povestiri fantastice: succes imens, puștilor le era frică, dar le plăcea să le fie frică, o adevărată desfătare, erau mai atenți decât la orice alt fel de exercițiu. O experiență pedagogică ca oricare alta. Puteam să învăț ceva din ea.

Ca să arate că așa este, răsfoiește cartea, caută, găsește povestirea la care probabil se gândea. Asta e, spune el. *Mâna*. O știi. Toată lumea a citit *Mâna*. Îi mărturisesc că nu-mi amintesc prea bine. *Mâna*, îmi spune, este povestea unui englez excentric, care a venit să trăiască singur în Corsica și care a agățat pe peretele casei sale o mână omenească destul de misterioasă. S-ar părea că întâmplarea e povestită de un judecător unor femei, care bineînțeles tremură ascultând-o:

...Câteva femei se ridicaseră ca să se apropie și rămăseseră în picioare, cu privirea ațintită spre gura magistratului bine ras, din care ieșeau cu gravitate cuvintele. Ele fremătau, vibrau, crispate de frica lor curioasă, de

lacoma și nesătula nevoie de spaimă care le bântuie sufletele, le torturează precum foamea...

El se oprește și zice: nesătula nevoie de spaimă care le bântuie sufletul, frumos spus, nu? A citit cu o voce gravă, bine timbrată. Mă uit la gura lui; e proaspăt ras. Sare câteva rânduri, reia textul ceva mai departe. Și iată-l pe englez, spune el:

Era un bărbat voinic, cu părul roșcat, foarte înalt, lat în spate, un fel de hercule placid și politicos. Nu era deloc țepăn, cum se spune că sunt britanicii, și îmi mulțumi călduros pentru delicatețea mea într-o franceză cu accent de dincolo de Canalul Mânecii. După numai o lună stătuserăm de vorbă de vreo cinci-șase ori...

Și acum, iată mâna!

...În mijlocul celui mai mare dintre panouri, ceva straniu îmi atrase privirea. Pe un pătrat de catifea roșie un obiect negru ieșea în evidență. Mă apropiai: era o mână, o mână de om. Nu o mână de schelet albă și curată, ci o mână neagră, uscată, cu unghiile galbene, cu mușchii dezgoliți și urme de sânge închegat, sânge murdar cum se vede pe oasele tăiate dintr-o lovitură de topor la mijlocul antebrațului...

Se oprește din citit, închide cartea, așteaptă reacția mea. Cum ea întârzie, el adaugă: Absolut eficient... bine meșteșugit... efecte simple, un pic îngroșate... dar merge... astfel de texte trebuie să alegi, dacă vrei să-ți faci un public... un autor francez bun, o valoare sigură...

care știa să mânuiască suspansul și *thrilling*-ul ca nimeni altul... prinde la orice public... Cred că e dezamăgit să constate că nu par pe deplin convinsă. Dar de fapt, sunt. Mă întreb însă cui voi avea ocazia să citesc asemenea orori. Greu de imaginat.

El a pus cartea la loc și se gândește deja la altceva. Îmi propune să iau masa cu el într-una dintre zilele următoare. Mă întreabă ce mai face Philippe. Philippe e soțul meu. El știe de proiectul meu? Îi răspund că știe, dar că nu-l interesează. Asta fără niciun fel de răutate la adresa lui Philippe. Îl iubesc cu adevărat, atât cât poți iubi un soț, și îl găsesc grozav în felul său: genul tânăr cercetător ocupat, dar calm, inginer în aerolică, fără complicații. Dar asta-i adevărul, nu-l interesează. Dacă sunt mulțumită de ceva, el ia notă de acest fapt. Dacă doresc să-mi schimb viața, el ia de asemenea notă. Mă lasă să fac ce vreau. Asta-i spun lui Roland: mă lasă să fac ce vreau. Îmi răspunde că nici nu știu ce noroc am. Apoi mă ia de braț, mă poftește să ies din birou și mergem împreună la barul din apropiere.

Imbecilii ăia au publicat anunțul meu la rubrica „Lucru la domiciliu“. Domiciliu, bineînțeles, dar al altora, nu al meu. Am crezut că asta va încurca lucrurile și deci totul va fi ratat. Dar iată că, spre surprinderea mea, o primă scrisoare a sosit la agenție. O femeie cumsecade, cu un scris stângaci, spune că fiul ei de paisprezece ani este handicapat, că ea îl ține acasă și se ocupă de el cât îi stă în putere, dar că, în mod sigur, el ar avea nevoie de contacte exterioare: s-a gândit că poate...

Ezit mult, trebuie s-o mărturisesc. Mă hotărâsc, în cele din urmă, și mă duc s-o văd pe această doamnă. E foarte drăguță, foarte „mămică“ atentă și îndurerată. După câteva clipe îmi dau seama că ea este într-adevăr nefericită și realmente devotată copilului ei. Ceea ce nu exclude un anumit simț practic: mă întreabă repede ce tarif am. La asta nu m-am gândit încă și, în sinea mea, mi-o reproșez. Când îți oferi serviciile prin mica publicitate, prevezi și un tarif. Am uitat cu desăvârșire. Inconștientă. Incorigibilă. Chiar, ce tarif să propun? Ar fi trebuit să vorbesc cu Roland Sora și despre asta: în mod sigur a dat lecții în particular, în tinerețea lui. Dacă nu-i răspund nimic doamnei, par neserioasă. Îi spun că tarifele mele sunt

în studiu, că i le voi comunica în scris, sub forma unei broșuri unde sunt expuse programele, metodele și baremele mele. Pare încântată. Figura a ținut. Și-a apropiat scaunul de al meu, în bucătărie, unde mă primește și îmi povestește despre cazul dificil, spune ea, al fiului ei. Are un păr creț care miroase a bigudiuri, o răsuflare pe care pasta de dinți n-o parfumează îndeajuns, un șorț curățel. Îmi spune, emoționată, că sunt încântătoare, că i-am făcut cea mai bună impresie, că sunt desigur persoana (*persoana!*) cea mai nimerită să-l ajute pe Eric. Ca și cum ar vrea să-mi arate simpatia pe care-o simte, își trage scaunul și mai aproape de mine. Această atitudine e cu atât mai curioasă cu cât, în primele clipe, amabilitatea ei părea însoțită de o anumită neîncredere. A dispărut brusc. Acum inima se destăinuie. Gura vorbește. Buzele, cam moi, se mișcă foarte repede. Răsuflarea e uneori acidă. Femeie emoționantă, la vreo patruzeci de ani, cu pielea cam lăptoasă. Îmi explică cum Eric e atins de paraplegie spasmodică și că e ținut într-un scaun cu roțile. O boală gravă, dar vindecabilă, adaugă ea. În orice caz, boala nu afectează deloc inteligența copilului, care e foarte dotat, foarte receptiv. Merge de trei ori pe săptămână la o școală unde primește îngrijiri specializate, precum și o instrucție generală. Dar firește, când e acasă, e singur și se plictisește. Nu are colegi. Tatăl e foarte prins cu serviciul lui la căile ferate și nu se poate ocupa de el. Iar o mamă, știți și dumneavoastră ce înseamnă, e prea acaparatoare, prea stânjenitoare... mai ales pentru un copil într-o astfel de situație... îmi dau seama că uneori își pierde răbdarea, se enervează... și atunci m-am gândit că o altă persoană,